

Kassai László – Ocsvai János

A területi katonai igazgatás új szervezeti rendje

A területi katonai igazgatás új szervezeti rendjének kialakítása című pályamű az MHTT 2008.évi pályázatán II. díjat nyert. Az alábbiakban közölt írásban, amely az Internetre feltett eredeti tanulmány második részének tömörített változata, a szerzők az önkéntes haderőrendszerre történő áttérés követelményeinek megfelelően áttekintik a területi katonai igazgatási szervek új illetékességi területének kialakításával összefüggő kérdéseket; bemutatják a hadkiegészítő parancsnokságok helyét, szerepét és feladatrendszerét, valamint működésük rendjét; majd javaslataikat is megfogalmazva, összegzik a katonai igazgatási szervek új struktúrájának kialakításával és működésével kapcsolatos tapasztalatokat.

A területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) illetékességi területének kialakítására – a folyamatos haderőreform és struktúra felülvizsgálat közben – több elgondolás volt. A Kormány a 2234/2000 (IX.21.) határozatában – minden bizonnyal a tárca előterjesztésére – egyetértését fejezte ki az iránt, hogy a haderőreform követelményeinek megfelelően, a közigazgatás korszerűsítésének keretében a megyei hadkiegészítési rendszer régiók szerint hadkiegészítő és toborzó rendszerré alakuljon át, a megyei illetékességű államigazgatási önkormányzati szervek régiók szerinti működésére történő áttéréssel egy időben. Ezt követte a Magyar Honvédség 2004–2013 közötti időszakra vonatkozó átalakításának új szervezeti struktúrájának kialakításáról szóló 2236/2003 (X.1.) Korm. határozat, mely szerint az önkéntes haderőre való áttéréssel egyidejűleg a megyei hadkiegészítő parancsnokságok bázisán, a jelenlegi 15–20%-nak megfelelő létszámmal – a kialakításra kerülő régiókkal összhangban – területi toborzó és érdekvédelmi központok jöjjenek létre, amelyek a megszűnő hadkiegészítő parancsnokságok megmaradó feladatait is ellátják.

A közigazgatási reform a honvédelmi tárcát is érintő folytatásának fontos részét alkotta a regionális és kis térségi szervezést igénylő államigazgatási feladat- és hatáskörök, valamint a területi államigazgatási szervek átalakítására vonatkozó intézkedésekről szóló 1075/2004 (VII.21.) Korm. határozat. Ez a határozat a takarékos állam megvalósítását és az állampolgárok magasabb színvonalú kiszolgáltatásának megvalósítását célozta meg. A határozat egy sor rendelkezést tartalmaz a területi államilag hatékony, áttekinthető és költségtakarékosan működő állam új rendjének kialakítása érdekében.

Ilyen előzmények illetve előkészületek után – amelyre az Internetre feltett tanulmány részletesen utal –, került sor a két hadkiegészítő parancsnokság alapítására. A honvédelmi miniszter által kiadott *Alapító Okiratok a hadkiegészítő parancsnokságok számára a következő illetékességi területeket jelölték ki:*

– *A Magyar Honvédség Kelet-Magyarországi Hadkiegészítő parancsnokság számára a 111/2006 (HK. 23.) HM határozat illetékességi területének Bács-Kiskun-, Békés-, Borsod-Abaúj-Zemplén-, Budapest Főváros-, Csongrád-, Hajdú-Bihar-, Heves-, Jász-Nagykun-Szolnok-, Nógrád-, Pest-, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék közigazgatási területét határozata meg.*

– *A Magyar Honvédség Nyugat-Magyarországi Hadkiegészítő parancsnokság számára a 112/2006 (HK. 23.) HM határozat illetékességi területének Baranya-, Fejér-, Győr-Moson-Sopron-, Komárom-Esztergom-, Somogy-, Tolna-, Vas-, Veszprém és Zala megyék közigazgatási területét határozata meg.*

Mindkét hadkiegészítő parancsnokság alapításról szóló – már korábban említett – honvédelmi miniszteri határozatok pontosan rögzítik mindazon jogszabályi felhatalmazásokat, amelyek alapján a honvédelmi miniszter mindkét hadkiegészítő parancsnokságot megalapította. Az alapítás tekintetében a határozatok fontos részének tartjuk, hogy *a két hadkiegészítő parancsnokság a megyei (fővárosi) hadkiegészítő parancsnokságok bázisán kerültek létrehozásra.* Természetesen az alapítással egyidőben a fővárosi és a tizenkilenc megyei hadkiegészítő parancsnokságok szintén honvédelmi miniszteri határozatokkal megszüntetésre kerültek.

A hadkiegészítő parancsnokságok alaptervekenysége és fő feladatai

A hadkiegészítő parancsnokságok alaptervekenysége – a már szükségszerűen is más-más megközelítésben és összefüggésben – Hvt. 60. § (1)- (2) bekezdésében foglalt honvédelmi igazgatási feladatoknak az illetékességi területeiken történő ellátása. Ezen alapvető törvényi rendelkezések alapján a *hadkiegészítő parancsnokságok végzik:*

- a Honvédség állományának toborzás útján történő kiegészítését,
- megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idején a honvédség hadkötelesekkel történő kiegészítését,
- a Honvédség és a rendvédelmi szervek részére szükséges gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség teljesítését, valamint a védelmi igazgatási szervek tevékenységének segítését,
- a hadkötelesek (volt hadkötelesek) és a Honvédség nyugállományú tagjai, illetve azok hozzátartozói szociális érdekeinek védelmét valamint a kegyeleti tevékenységét.

A jogalkotó azzal, hogy – társadalmi, politikai, de leginkább gazdasági okok miatt – békében megszüntette az általános hadkötelezettséget és bevezette az önkéntes haderőre való áttérést, *radikálisan átrendezte a területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) és a központi katonai igazgatási szervek alaptervekenységét.* Az átrendezés mindenek előtt abban nyilvánult meg, hogy ezen szervek alaptervekenységét békeidejére, a megelőző védelmi helyzetre és a rendkívüli állapotra (a továbbiakban együtt: védelmi időszak), a korábbiakhoz képest differenciáltabban határozta meg. Ennek megfelelően egy-egy védelmi időszakra jellemző sajátosságok szerint megvál-

tozik az alaptevékenység tartalma, jellege és megnő a tevékenység intenzitása, megváltoznak a végrehajtás jogszabályi, tárgyi és anyagi feltételei stb.

Az átrendeződés másrészt abban is megnyilvánult, hogy *békében a hadkiegészítő parancsnokságok feladat- és hatáskörének egy része átkerült az MH Katonai Igazgatási Adatfeldolgozó Központhoz (KIAK)*. Az MH KIAK a vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint a honvédelmi feladatok irányításában, felügyeletében és végrehajtásában érintett szervek részére a hadkötelezettség előkészítéséhez, bevezetéséhez és fenntartásához, a hadkötelesek katonai szolgálatának előkészítéséhez, tervezéséhez, és letöltéséhez a hadkötelezettséggel összefüggő szociális és kegyeleti gondoskodás biztosításához szükséges személyi és szolgálati adatok – továbbá a gazdasági és anyagi szolgáltatások tervezéséhez és elrendeléséhez – a jogszabályok által meghatározott tényeket és adatokat gyűjt, feldolgozza és a hatáskörrel rendelkező szervek részére hozzáférhetővé teszi.

Az átrendeződés következő sajátossága, hogy a Hvt.-ben *a hadkiegészítő parancsnokságok alaptevékenységének homlokterébe a honvédség állományának toborzás útján történő kiegészítése került*, amely a hangsúlyt az önkéntességre helyezi. A hadkiegészítő parancsnokságok toborzással kapcsolatos feladatait – fő vonalakban – a katonai toborzás rendjéről szóló 23/2002 (IV.10.) HM rendelet szabályozza.

További sajátossága az alaprendeltetés átrendeződésének, hogy *a Honvédség hadkötelesekkel való kiegészítését a hadkiegészítő parancsnokságok – a jogszabályokban meghatározottak szerint – csak megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapot idején végzik*. Ezen feladatok végrehajtásánál figyelembe kell venni, hogy a Hvt. XIV. fejezete – az Alkotmány 19/E §-ban meghatározott esetben – a megelőző védelmi helyzet, rendkívüli állapot, szükségállapot, valamint veszélyhelyzet idején alkalmazható rendkívüli intézkedéseket határoz meg. Ezen feladatok végrehajtására természetesen a hadkiegészítő parancsnokságoknak béke időszakban kell felkészülni.

A jogalkotó (Hvt. és 71/2006 IV.3. Korm. rendelet) a jelen viszonyok figyelembevételével *a honvédelem céljának és érdekeinek megfelelően szabályozza a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek körét*, azonban – az ingatlanok és technikai eszközök jelentős részének magántulajdona miatt – óvatos a békeidőszakra kialakított rendelkezések tekintetében. A Hvt. 34–35.§-i a felkészülés béke időszakára számos korlátozó rendelkezést tartalmaz, csupán néhány területen feltételesen tesz lehetővé szolgáltatásra irányuló kötelezést. A hadkiegészítő parancsnokságok számára a Hvt. 37. § (6) bekezdése a technikai eszközökkel kapcsolatos szolgáltatás tervezésére határoz meg feladatot illetve hatásköröket. Ami pedig a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 71/2006 (IV.3.) Korm. rendeletet illeti a hadkiegészítő parancsnokságok számára az ingatlanok nyilvántartására és igénybevételére, valamint a technikai eszközök igénybevételeinek tervezésével kapcsolatban határoz meg konkrét feladatokat.

A Hvt. által a hadkiegészítő parancsnokságok számára meghatározott alaprendeltetés köréből végül *a hadkötelesek (volt hadkötelesek) és a honvédség nyugállományú tagjai, illetve azok hozzátartozói szociális érdekeinek védelme, valamint a kegyeleti tevékenységet kell említenünk*. Az előző Hvt. (1993. évi CX. törvény) rendelkezéseikhez képest a törvényi szöveg kiegészült a „volt hadkötelesek” –kel és a „kegyeleti tevékenység” szervezésének feladataival.

Mint ismeretes a Hvt. előkészítése, de leginkább a területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) átszervezése kapcsán az ügyben érintett vagy véleménynyilvánító és befolyással bíró körök az *alaprendeltetés körét jelentősen szűkíteni illetve annak teljes megszüntetését is hangsúlyozták*. Itt kívánjuk megjegyezni, hogy a honvédelem és a Honvédség alapvető érdeke a történelem során meghonosodott területi katonai igazgatás alaptevékenységi körének a fenntartása. Ezen feladat- és hatásköröket ugyanis sem az egyes egyéb feladatok ellátására létrehozott katonai szervezetek, sem a területi államigazgatási szervek ellátni nem tudják. Sajnos ma már gyakran tapasztaljuk, hogy az egyes tárcák hatáskörüket meghaladóan szakmai ismeretek hiányában, főleg politikai megfontolásokból, egyre intenzívebben avatkoznak be az ország honvédelméért felelős tárca működésébe. A tárca ugyanakkor gyakran a honvédelem és a katonai-szakmai érdekeket nem tudja kellő mértékben érvényesíteni.

A hadkiegészítő parancsnokságok – a Hvt. által meghatározott alaprendeltetés, a tevékenységüket meghatározó fontosabb jogszabályok és egyéb rendelkezések, az alapító okiratok, a kialakult hagyományok és a HM Személyzeti Főosztály iránymutatásai alapján – kidolgozták a Szervezeti és Működési Szabályzataikat (a továbbiakban: SZMSZ), *melyben egyebek mellett részletesen meghatározásra kerültek a végrehajtandó fő feladatok*. A hadkiegészítő parancsnokságok SZMSZ-ei *a fő feladatokat alapvetően a végrehajtás sajátos tartalma szerint csoportosították*. Nevezetesen: a tervezést, a szervezést, a végrehajtást és a közreműködést igénylő feladatok szerint. A meghatározott feladatok, a védelmi helyzet szerint differenciált időszakoknak megfelelően, tartalmazzák a Hvt. által meghatározott alaprendeltetésből adódó újszerű feladatokat. Az SZMSZ-ek külön is kiemelten kezelik egyrészt a toborzással és a Honvédség gondoskodási körébe tartozók szociális ügyeinek érdekképviseletét, valamint a kegyeleti tevékenységet, másrészt a minősített időszaki feladatok és a készenlét folyamatos fenntartását, valamint a hadkötelezettség bevezetését követő feladatok végrehajtására való felkészülést.

A hadkiegészítő parancsnokságok szervezeti felépítése

Az alapításról szóló honvédelmi miniszteri határozatok szerint *a hadkiegészítő parancsnokságok szervezeti felépítését a SZMSZ-ek tartalmazzák, amelyek a Honvéd Vezérkar Főnök által jóváhagyott állománytáblákra alapozódnak*. A Honvéd Vezérkart – a kialakult körülmények – igen nehéz, sőt kritikus helyzetbe hozták a hadkiegészítő parancsnokságok szervezeti felépítésének kialakításánál. Megmaradtak ugyanis a Hvt. által húsz megyei (fővárosi) parancsnokságokra meghatározott feladatok, ugyanakkor – mint ismert – húszról kettőre kellett csökkenteni a hadkiegészítő parancsnokságok számát. A megnövekedett illetékességi területek ellenére az állomány létszáma 53%-kal csökkent, amely az állomány leterheltségét jelentősen megnövelte, illetve a működés feltételeit csökkentette, de a megyei közigazgatási illetve államigazgatási szervekkel való együttműködést is megnehezítette.

A fent vázolt negatívan befolyásoló tényezők mellett a hadkiegészítő parancsnokságok szervezeti struktúrájának kialakításánál figyelembe kellett venni a Hvt. 73.§-ban meghatározott követelményeket is, mely szerint *a Honvédség szervezeteit*

békében és háborúban való működési rendnek megfelelően úgy kell kialakítani, hogy azok képesek legyenek a meghatározott feladatok végrehajtására. Ezen törvényi követelményekkel összefüggésben el kell mondanunk, hogy valamennyi szervezet egyik legfontosabb része a szervezeti struktúra, amely a feladatok és a szervezeten belüli alá- és fölé rendeltségek, valamint a különös összefüggések meghatározásával biztosítják hogy az adott szervezet valamennyi összetevője előmozdítsa saját eredményes működését. A szervezeti struktúrák szabják meg az adott szervezeten belüli minden tevékenység keretét, és azzal biztosítják az egyes folyamatok lebonyolítását.

A Honvéd Vezérkar Főnök által jóváhagyott SZMSZ-ek szerint mindkét *hadkiegészítő parancsnokság szervezeti struktúrája* a Hvt. által meghatározott alaprendeltetésnek illetve a folyamatos működés biztosításának megfelelően *a következők szerint épül fel*:

- a) *A vezető szervekhez tartoznak a hadkiegészítő parancsnokok, a hadkiegészítő parancsnokok-helyettesek és a vezetést segítő személyek.*
- b) *A következő belső szervezeti egységként szerepelnek a hadkiegészítő parancsnokság osztályai és alosztályai. Nevezetesen: a Toborzó és Érdekvédelmi osztály, a Készenléti és Katonai Igazgatási osztály, és az Ellátó alosztály.*
- c) *A SZMSZ-ek szerint a hadkiegészítő parancsnokságoknak megyénként illetve a fővárosban kihelyezett részlegei települnek, illetve működnek. A Kelet-Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokság szervezeti rendjében Budapesten és Debrecenben Toborzó és Érdekvédelmi Központok, az illetékességi területéhez tartozó megyék székhelyén, pedig Toborzó és Érdekvédelmi Irodák működnek. A Nyugat-Magyarországi hadkiegészítő parancsnokság szervezeti rendjében Székesfehérváron Toborzó és Érdekvédelmi Központ, az illetékességi területükhöz tartozó megyék székhelyén pedig, Toborzó és Érdekvédelmi Irodák (8) működnek.*

A parancsnokságok alapvető feladatrendszerének működtetése

A hadkiegészítő parancsnokságok alapvető feladatrendszerét (alaptevékenységét) a már többször érintett Hvt. 60. § (1) – (2) bekezdése határozza meg. Tekintettel arra, hogy ezek a feladatrendszerek teljes mértékben lefedik, átfogják a hadkiegészítő parancsnokságok rendeltetés szerű alaptevékenységét ezért fontosnak tartjuk hogy, ezen rendszerek működtetését egyrészt békeállapot, másrészt a hadkötelezettség bevezetésének időszaka szerint differenciáltan vizsgáljuk.

1) Mindenek előtt a *Honvédség toborzó rendszerének keretében megoldandó fontosabb feladatokat* kívánjuk bemutatni. Ezek a következők:

- a) *Békefeladatként* oldják meg a hadkiegészítő parancsnokságok a Honvédség állományának toborzás útján való biztosítását. Így:
 - a katonai tanintézetekbe 250 fő felvételéhez szükséges mintegy 1600 fő toborzását, amely messzemenőleg biztosítja a minőségi kiválasztást;
 - a szerződéses állományba 1000–1500 fő felvételéhez szükséges 5000 fő toborzását; az önkéntes tartalékos állományba 200 fő felvételéhez 600 fő toborzását;
 - a pilótaképzésre 10–15 fő felvételéhez mintegy 1500 fő toborzását;
 - az alkalmassági vizsgálatok szervezését;

- a szerződéses állomány behívásának szervezését és végrehajtását;
- az országos és regionális kampányok szervezését;
- a „Bevetés Klub” és „Bevetési próba” rendezvényeinek szervezését. Megszervezik továbbá az együttműködést a területi munkaügyi központokkal, a katonai szervezetekkel, a helyi tanintézetekkel, valamint a rendvédelmi szervek toborzó részlegeivel. Az illetékességi területükön a Honvédelem érdekében propaganda tevékenységet is végeznek.

b) *A hadkötelezettség bevezetését követően* a hadkiegészítő parancsnokságok végrehajtják a hadköteles állomány nyilvántartását, adataik pontosítását, azok sorozását és behívását, valamint intézik a katonai szolgálatra önként jelentkezők ügyeit. Végrehajtják továbbá a katonai tanintézetekbe a 250 fő felvételéhez szükséges 1600 fő toborzását.

2) *A Honvédség területi katonai igazgatási rendszerének folyamatos működtetése során* is számos feladatot kell a hadkiegészítő parancsnokságoknak megoldani.

a) *Alapvető békefeladatként jelentkezik* a hadkötelezettség bevezetésének biztosítása érdekében a parancsnokság készenlétének folyamatos fenntartása, melynek keretében meg kell oldani: – a szakfeladatok végrehajtására vonatkozó tervek, okmányok kidolgozását és naprakészen tartását; – az állomány felkészítését és a feladatok begyakorlását, valamint részt kell venni a végrehajtásban közreműködő más szervek felkészítésében is.

A Honvédség és a rendvédelmi szervek részére a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség biztosítása keretében a 71/2006 (IV.3.) Korm. rendeletben előírt nyilvántartás vezetése; a beérkezett igények feldolgozása; a kijelölés határozatban való végrehajtása illetve határozati javaslat előterjesztése a területileg illetékes megyei fővárosi védelmi bizottsághoz; az igénylők és tulajdonosok tájékoztatása a kijelölésről; a kijelölt tulajdonosok rendszeres (évenkénti) adatszolgáltatási kötelezettségeinek feldolgozása, nyilvántartás naprakészen tartása; a minősített helyzetben történő igénybevétel elrendeléséhez szükséges határozatok előkészítése.

Védelmi igazgatási szervek tevékenységének segítése terén: a területi és helyi védelmi bizottságoknak a Honvédség hadkiegészítésének segítésére vonatkozó terveik elkészítése és naprakészen tartása; a területi és helyi védelmi bizottságok tájékoztatása a Honvédség, a honvédelem és a honvédelmi igazgatás aktuális feladatairól, illetve kérdéseiről; – részvétel a területi védelmi bizottságok munkájában, valamint a védelmi igazgatási szervek és önkormányzatok honvédelmi felkészítésében.

b) *Hadkötelezettség bevezetését követő feladatok keretében* a hadköteles nyilvántartás vezetése, amely kiterjed: a nyilvántartás átvételére, pontosítására, rendezésére és kezelésére; – a Hvt-ben előírt adatszolgáltatási és bejelentési kötelezettségek feldolgozására és a Hvt-ben előírt adatszolgáltatásra. Fontos feladatként jelentkezik a Honvédség hadkötelesekkel való kiegészítése, amely magában foglalja: a behívhatóság elbírálását; a sorozás és behívás előkészítését; a hadkötelesek katonai szolgálatának félbeszakításával és leszerelésével továbbá a hadkötelezettség megszüntetésével kapcsolatos feladatokat.

A Honvédség és rendvédelmi szervek részére a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség biztosítása körében: a Korm. rendeletben előírt nyilvántartás vezetése, kezelése a békeidőszaki feladatok folytatása; az igénybevételi kérelmek feldolgozása, elrendelő határozatok kiadása; illetve előterjesztése a megyei fővárosi védelmi bizottságokhoz.

Meghagyási feladatok végrehajtása terén: a meghagyásban érintett szervek névjegyzékeinek feldolgozása és a meghagyásba helyezés végrehajtása.

A védelmi igazgatási szervek segítése körében: a területi és helyi védelmi bizottságok tájékoztatása a Honvédség, a honvédelem és a honvédelmi igazgatás aktuális feladatairól, illetve kérdéseiről; részvétel a területi védelmi bizottságok munkájában.

3) *A Honvédség érdekvédelmi rendszerének működtetésével kapcsolatos feladatok az alábbiakban összegezhetők.*

a) *A békefeladatok között a jelenleg mintegy 34 312 főt számláló gondoskodás körébe tartozók ügyeinek intézése jelentkezik. Ebben a körben: az okmányok kiadása; a segélyezés; az üdültetés; a ruházati ellátás biztosítása; a látogatások végrehajtása; a jubileum évfordulók alkalmával az érintettek köszöntése; az elismerési javaslatok kezdeményezése; az érdekvédelmi nyilvántartás vezetése és naprakészen tartása; a kegyeleti tevékenység és ügyintézés végrehajtása (évente átlag 7–800 fő); kapcsolattartás a nyugállományú klubokkal és társadalmi szervezetekkel (83 szervezet 17 959 fő) tevékenységük segítése és a családtámogatási rendszer működtetése.*

b) *A hadkötelezettség bevezetését követően szintén számos időigényes feladatot kell a parancsnokságoknak megoldani. Ezek a következők: a tényleges állományba tartozók családtagjai helyzetének figyelemmel kísérése és részükre a segítségnyújtás megszervezése; a harctéri információk, tájékoztatók gyűjtése és továbbítása a hátra maradt családtagok részére; a hadisérültek adatainak összegyűjtése és utógondozó, rehabilitációs intézetbe történő ápolásának elősegítése; a hadiözvegyek, hadiárva gondozási körbe vonása és ellátásuk végzése, valamint foglalkoztatásuk elősegítése; a hadisérültek, hadiözvegyek, hadiárva segélyezésének végzése; a családtagok értesítése hadisérülésről, elhalálozásról, a katonai szervezetektől kapott tájékoztatás alapján az eltűnté nyilvánításról; a kegyeleti tevékenység végzése; az érdekvédelmi nyilvántartás vezetése és naprakészen tartása, továbbá részvétel a hadkötelesek nyilvántartásba vételében és sorozásában.*

Az új szervezeti struktúrában történő működéssel kapcsolatos fontosabb tapasztalatok, javaslatok

A területi katonai igazgatás új szervezeti struktúrájának kialakításával kapcsolatos tapasztalatok – amelyeket néhány kérdésköré csoportosítva összegezzünk – több irányúak, egyrészt a kormányzat, másrészt a katonai előjárók részére szolgálnak tanulsággul.

□ A területi katonai igazgatási szervek helyének és szerepének helytelen, torz megítélése elsősorban a kormányzatnak a hadkötelezettség megszüntetéséből levont hibás illúziókra alapozott következtetésével, ezen szervek működésének elméleti tisztázatlanságával és a katonai felső vezetés kellő szakmai (katonai) határozott fellépést nem mutató magatartásával is magyarázható. Misem bizonyítja ezt legjobban, hogy 2006. nyaráig a kormányzat és a katonai felső vezetés 100 főben kívánta meghatározni a hadkiegészítő parancsnokságok létszámát. Ezen az állásponton az átszervezésben résztvevő vezérkari szervek – a szervezési elveknek megfelelően – figyelemmel az áttérés céljára és a szervezetek feladataira is csak nagy erőfeszítések útján tudtak változtatni, így mint már jeleztük is a hadkiegészítő parancsnokságok létszáma 200 főben lett meghatározva.

Tekintettel arra, hogy a Honvédség egy szoros hierarchiában szervezett és centráliisan irányított szervezet a szakmában járatos jól felkészült és fegyelmezett állomány, (természetesen figyelemmel a szervezeti önreflekszekre is) a megadott kormányzati keretek között megértette a kormányzat célját. Az áttérés előkészítése érdekében a legszükségesebb szakmai elemzésekre, konzultációkra és egyeztetésekre került sor. Az előkészítés során a szakemberek több lehetséges változatot alakítottak ki módot adva az előjáróknak, hogy az összkövetelmények figyelembevétele mellett valóban a lehető legjobb megoldás mellett döntsenek. A kialakításra javasolt két szervezeti forma működési mechanizmusa a szakemberek részéről modellezésre is került, melynek eredményeként a szükséges korrekciók megtörténtek.

□ A területi katonai igazgatási szervek új szervezeti rendjének kialakításához a Hvt. Már 2005-ben megadta a lehetőséget. A késlekedés oka feltehetően a Honvédség általános átszervezésének folyamatával is magyarázható, de a késlekedésben minden bizonnyal szerepe volt a kényelemszerető jogalkalmazási magatartásnak is. Ez utóbbival magyarázható, hogy a Hvt. végrehajtásával kiadott Korm. rendelet is majdnem két évet késett.

Az átalakítások szükségességét és annak tényét a megyei–helyi társadalmi környezet kételkedéssel és értetlenséggel vette tudomásul, a megyei parancsnokságok felszámolását, pedig komoly aggodalommal fogadták és jelentős tekintély veszteségnek tekintették.

A területi katonai igazgatási szervek (hadkiegészítő parancsnokságok) ilyen radikális és a régihez képest alapjaiban történő átalakítására meghatározott hat hónap egyesek szerint elegendő volt, mások szerint ezek a feladatok csak indokolatlan kapkodással voltak végrehajthatók. A két területi parancsnokság kialakítására, felépítésére a 20 régi megyei (fővárosi) parancsnokság felszámolásával egy időben került sor. A fenti párhuzamos, de ellentétes tevékenység végrehajtását két szakmai csoport végezte. A felépítés, kialakítás folyamatát a szervezési időszak első napjaiban kinevezett új vezetők vezették, illetve irányították. A 20 megyei (fővárosi) parancsnokság megszüntetését, pedig a helyi felszámoló bizottságok végezték a HM Személyzeti Főosztály Központi Toborzó, Érdekvédelmi és Katonai Igazgatási Osztály irányításával. A párhuzamos, de elkülönült tevékenység eredményesnek bizonyult, hiszen a két parancsnokság megalakítása és a 20 megyei (fővárosi) parancsnokság felszámolása is lényegében eredményesen és a megadott határidőre végrehajtásra került.

□ Az átalakítás illetve a területi működés eredményességének egyik kulcskérdése, a beosztásokba tervezett minőségi szakállomány megőrzése, időbeni kiválasztása, kinevezése és a lehetőségek függvényében a beosztási és rendfokozati előmenetelük biztosítása volt. A két parancsnokság új állományának átlagéletkora jelentősen csökkent, zömében fiatal, felkészült, a beosztási feltételekkel rendelkező és nagy munkabírási személyek vállaltak szolgálatot az új szervezetekben. Természetesen nem hallgatható el, hogy keletkeztek komoly szakmai veszteségek is. A régi parancsnokságok 43–47 év közötti tapasztalt vezetői nagy számban (20 főből 11 fő) azonos vagy magasabb beosztásért sem vállaltak további szolgálatot. A szinte két évente ismétlődő, most már folyamatossá váló átalakítások okozta bizonytalanságok, a mobilitási hajlandóság hiánya miatt inkább a 25 éves szolgálati viszony után igénybe vehető nyugállományt választották. Valószínűleg a fenti döntéseket az is erősítette, hogy a nyugdíjazással kapcsolatos tervezett negatív irányú változások széles körben elterjedtek a haderőben.

Sajátos, de teljesen érthető okok miatt – mivel a hadkiegészítő parancsnokságok átalakítása térben és időben egybeesett az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság felszámolásával és az MH Összhaderőnemi Parancsnokság kialakításával – az anyagi technikai eszközök leadása illetve átcsoportosítása a felszámolási időszak utolsó harmadára tolodott át. A szinte kampány jellegű feladatot a felszámoló állomány – esetenként sok túlmunkával is – de jól megoldotta. A felszámolási folyamat egyik legnagyobb problémáját a mintegy 2,5 millió db. nyilvántartó karton (20 volt kiegészítő parancsnokság anyagai) központi tárolásba vonása jelentette, melyet szintén a szervezési időszak utolsó fázisában az MH KIAK átköltöztetését követően sikerült csak végrehajtani.

Az átalakítási folyamatban komoly problémát okozott az új szervezetek működési objektumainak kijelölése, „helyben szolgálni” vagy bérelt irodákba költözni változatok egyes helyőrségben gyakran cserélődtek (pl. Eger, Salgótarján, Tatabánya stb.). A HM illetékes szakmai közegeivel hatékony együttműködésben, időben sikerült jó kompromisszumos megoldásokat találni, melyek eredményeként zömében a régi parancsnoksági épületekben „összehúzódva” működnek jelenleg is az új szervezetek. *Ezzel a megoldással átmenetileg egyrészt megszűnt a bizonytalanság, másrészt sikerült a nyugdíjasklubok és más társadalmi szervezetek helyiség igényeit is megoldani.*

□ A két új parancsnokság eredményes vezetésével a három alapvető szakmai terület (toborzás, érdekvédelem és katonai igazgatás) az átalakítás időszakában is megőrizte alapvető képességeit és az előző években elért eredményeit. *Összességében megállapítható, hogy a területi katonai igazgatás rendszerének az átalakítása – a jelzett fogyatékoságok ellenére – terwszerűen és meghatározott időpontra eredményesen befejeződött.*

A már többször említett két új parancsnokság igen rövid időn belül a tervek szerint megalakult, megkezdte és folyamatosan végzi tevékenységét. A parancsnokságot a hatékony és folyamatos kommunikáció és a azok parancsnokának fáradságot nem ismerő aktivitása (személyesen jelentek meg az illetékességi területükön lévő katonai alakulatoknál állami, megyei szerveknél, szervezeteknél) következtében rövid időn belül megismerték és elfogadták az együttműködő szervek, szervezetek és azok vezetői.

A kialakított kis létszámú kihelyezett irodák személyi állománya vállalva a jelentős leterheltséget és túlmunkát, megőrizték a három szakmai területen elért korábbi eredményeket. A toborzó és érdekvédelmi irodák állománya alapján már ismeri a két szakmai területet és képesek egymás helyettesítésére is. A toborzó szakterület mivel a toborzó irodák integrálódtak az érdekvédelemmel, önálló szervezeti egységként megszűntek ennek ellenére az eltelt idő alatt elérte és *visszaállította azt a „képességet”*, amivel a jelentős létszámcsökkentés és a tapasztalt szakképzett kollégák elvesztése előtt rendelkezett. A toborzás megítélésünk szerint jól használja ki a területi rendszerből fakadó rugalmas lehetőségeket, szakszerűen és az erőket, eszközöket jól összpontosítva tevékenykedik. Az érdekvédelmi tevékenység, mint már jeleztük a fentieknek megfelelően, elvesztette önálló szervezetségét és integrálódott a toborzással, jelentős létszám és képességbeli veszteség nem érte a területet. Az ellátottak köre viszont – az átszervezések következtében, a nyugállományba vonultak nagy száma miatt – jelentősen, 2-3 ezer fővel növekedett. Az új struktúrára történő áttérés során is megőrizte elért eredményeit, képes jó szinten ellátni feladatait. Új módszerként bevezették a „kihelyezett érdekvédelmi ügyfélszolgálatot” Budapesten a nagyobb katonai lakótelepeken, vidéken, pedig a volt úgynevezett katonai városokban (pl. Marcali). Ezen megoldásoknak az érintettek körében nagy sikere van.

□ *A területi katonai igazgatás működésében természetesen tapasztalhatók nehézségek és problémák, amelyek megoldása a közeljövő feladatait képezhetik.* Ezek közé sorolható, hogy a megyei és helyi szinteken újra kell gondolni a védelmi bizottságokkal történő együttműködés rendjét, folyamatát és az okmányok kezelését a hadkötelezettség bevezetése esetén. Az új jogszabályi keretek között megnövekedett az MH KIAK szerepe, fontossága, mely szükségessé teszi a központ informatikai eszközparkjának halaszthatatlan korszerűsítését, fejlesztését. Teljesen új, reális és valós alapokra kell helyezni a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek igénylési, nyilvántartási és felhasználási folyamatait és annak rendszerét, rendjét. *Az előző időszak tapasztalatai alapján állítják, hogy a két parancsnokság részére (feladataik, funkciójuk, munkájuk stb. alapján) a valós működést hatékonyabban biztosító, segítő, támogató költségvetést kell készíteni.* A lehető legrövidebb időn belül szükséges véglegesen kijelölni, megoldani a toborzó és érdekvédelmi irodák működésének helyszíneit, objektumait. A jelenlegi átmeneti helyzet nem teszi lehetővé az informatikai, kommunikációs és egyéb fejlesztések realizálását, amely a hatékony munka gátja lehet a közeljövőben.

□ A kormányzat kihasználva a Hvt. által felkínált lehetőséget, a Honvédség strukturális átszervezésének keretében *lényegében két régióba szervezte a területi katonai igazgatási szerveket (hadkiegészítő parancsnokságokat).* Ezzel egy lépéssel előbbre lépett az országban lassan meginduló közigazgatási és államigazgatási szervek régióba történő szervezése terén. A kormányzat ezzel a megoldással lényegesen túlszárnyalta, túlteljesítette korábban a statisztikai régiók szintjére szervezett hét közigazgatási régióra vonatkozó elgondolását. Ez az intézményi reform tartalmát, terjedelmét és stuktúráját illetően alapvető változásokat hozott a területi katonai igazgatási szervek több évtizedes funkcionálásában. A változások – és ezt minden túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy – mind a magyar társadalom, mind a honvédelem, de a honvédség éle-

tében is történelmi jelentőséggel bírnak. *Ma úgy ítéljük meg, hogy ez az intézményi reform alapvetően összhangban van az ország honvédelmi igényeivel és a Honvédség rendelkezéséből adódó követelményekkel és megfelel a NATO irányába vállalt szövetségi kötelezettségeknek is.*

□ Az eddig elért eredmények alapján, úgy véljük célszerű néhány gondolatban foglalkozni – az Európában és a NATO szervezetében is egyedülálló – területi katonai igazgatás jelenlegi szervezeti rendszerének további finomításával. Szükségesnek tartjuk, hogy, amennyiben a Honvédségnél létszámtartalék képződne (40–60fő), kerüljön kialakításra a *harmadik hadkiegészítő parancsnokság is Közép–Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokság néven*. A tanulmányunkban ezzel a kérdéssel a struktúrák kialakításánál már foglalkoztunk és egyértelműen megállapítottuk, hogy a harmadik parancsnokság megalakítására a szűk 200 fős létszámkeret miatt nem került sor.

A harmadik parancsnokság felállítását számos figyelemre méltó szakmai tényezők indokolják. Nevezetesen: Budapest az ország közigazgatási központja és Pest megyével kiegészítve ezen területen él az ország lakosságának több mind egyharmada; a fővárosi kerületek sajátosan egyediek a közigazgatásban semmihez sem illeszthetők pl.: a 22 kerületi védelmi bizottság működése egyedi az országban, ezen túl Pest megyében még 14 helyi védelmi bizottság is funkcionál, így országosan közel 40 szervezettel történő együttműködés folyamatosságának biztosítása az új struktúrában komoly gondot jelent; a keleti parancsnokság szakmai tevékenységének zöme jelenleg is Budapest és Pest megyére irányul. A parancsnokság ellátottai körében lévő személyek kb. 65–70%-a Budapest és Pest megyében él, körükben eredményes munkát csak helyi vezetéssel lehet végezni; – a Budapesti Toborzó és Érdekvédelmi Központ *aránytalanul nagy teher* hárul mind a három szakmai tevékenységi területén.

A továbbiakban a fenti indokok alapján *a három területi parancsnokságból álló szervezeti rendszerre teszünk javaslatot*.

- a) *A Magyar Honvédség Közép–Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokságra Budapesti állomáshellyel*. Illetékességi területe: Budapestre; Pest megyére; Fejér megyére; Tolna megyére; Bács-Kiskun megyére és Nógrád megyére terjedne ki. Összlétszámát 95 főben lehetne meghatározni.
- b) *A Magyar Honvédség Nyugat–Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokságra Veszprémi állomáshellyel*. Illetékességi területe: – Komárom-Esztergom megyére; – Győr-Moson-Sopron megyére; – Vas megyére; – Veszprém megyére; – Zala megyére; – Somogy megyére és Baranya megyére terjedne ki. Összlétszámát 82 főben lehetne meghatározni.
- c) *A Magyar Honvédség Kelet–Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokságra Szolnoki állomáshellyel*. Illetékességi területe: – Csongrád megyére; – Békés megyére; – Jász-Nagykun-Szolnok megyére; – Hajdú-Bihar megyére; – Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére; – Borsod-Abaúj-Zemplén megyére és Heves megyére. Az összlétszámát 89 főben lehetne megállapítani.

A fenti javaslatok alapján a három parancsnokság összlétszáma 266 fő lenne, amely a jelenlegi létszámhoz képest 66 fővel növekedve.

Úgy gondoljuk, hogy a hadkiegészítő parancsnokságok javasolt hármass felosztása, valamint a *Magyar Honvédség Közép–Magyarországi Hadkiegészítő Parancsnokság*

kialakítása – a területi katonai igazgatás vonatkozásában – egy arányosabb, differenciáltabb, és kiegyensúlyozottabb működési feltételeket biztosíthatna, amely még hatékonyabb és eredményesebb szakmai tevékenységet eredményezhet.

A másik javaslatunk, az MH Katonai Igazgatási Adatfeldolgozó Központot is mint katonai igazgatási szervet kellene a Hvt.-ben szerepeltetni. Ugyanis a központ szerepe, jelentősége és a katonai igazgatási feladatai a Hvt. rendelkezéseiből eredően számottevően megnövekedett. Megítélésünk szerint az MH KIAK-ot a Hvt.-ben a katonai nyilvántartás alapvető szabályainak rendezése kapcsán kellene az katonai igazgatási szervek közé sorolni. Ezt a megoldást értelemszerűen javasoljuk a HM HIM vonatkozásában is.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1. Magyar Közigazgatási jog. Általános rész I. és III. fejezet. Berényi Sándor.
2. Az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és az azokat megalapozó intézkedésekről szóló 2118/2006 (VI.30.) Korm. határozat.
3. Dul Sándor, Földesi Ferenc: A területi katonai igazgatás regionális kialakítása. Társadalom és Honvédelem 2006 1. szám, ZMNE kiadványa.
4. A 82/2000 (MK. 94.) HM utasítással kiadott Honvédelmi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzata.
5. Bércesi Ferenc: Ellentmondások a területi államigazgatási szervek rendszerében – a területi szinten működő államigazgatási feladatot ellátó szervek katalógusa. Készült 2006-ban BM. IDEA program keretében. Magyar Közigazgatás, 2006. júliusi szám.
6. A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 71/2006 (IV.3.) Korm. rendelet.
7. Korm határozat végrehajtására a 96/2006/HM, a 114/2006/HM és a 118/2006/HM utasítások, valamint a 123/2006/HVKF parancs.
8. A hadkiegészítő parancsnokságok alapításáról szóló 111 és 112/ 2006 (HK. 23) HM határozat.
9. A hadkiegészítő parancsnokságok alapításáról, a 111 és 112/2006 (HK.23.) határozatok.
10. Dr. Kassai László nyá. ezredes: A módosított Szolgálati Szabályzat II. rész Új Honvédségi Szemle 2002/2 szám.
11. Ocsovai János mk. ezredes – Dr. Földesi Ferenc nyá. alezredes: Kutatói Jelentés. Az önkéntes haderő humán erőforrás gazdálkodás új lehetőségei, elvei és módszerei, valamint kapcsolatrendszere a megújuló területi, katonai igazgatás szervezetében.